

Kuva: AALTO YLIOPISTO

Intohimona hyvinvointia tukeva yhdyskunta

Miten yhdyskuntien rakenne tukee tai hankaloittaa erilaisten ja eri-ikäisten asukkaiden arkea? Mistä hyvinvointia tukeva elinympäristö koostuu?

Maankäytön suunnittelun professori **Marketta Kyttä** kiinnostaa ihmislähtöinen, vuorovaikutteinen ja monitahoinen elinympäristöjen kehittäminen.

Kuka olet, miten ja missä sinusta on tullut sinä?

Olen Marketta Kyttä, maankäytön suunnittelun professori Aalto yliopistossa. Valmistuin alun perin psykologian kandidaatiksi Helsingin yliopistosta, mutta väittelin arkkitehtuurin alalta. Taustani on melko erikoinen yhdyskuntasuunnittelun alalla, mutta ihmistieteellinen peruskoulutus auttaa minua suunnittelemaan huomiota inhimillisiin kysymyksiin suunnittelussa ja rakentamisessa.

Olen aina ollut intohimoisen kiinnostunut elinympäristöstä ja sen laadusta. Olen onnekas, että olen löytänyt ammatin, jossa voin työkseni pohtia näitä teemoja.

Miten ja miksi löysit tutkimuskohteen liikunnasta?

Oikeastaan en koe olevani liikunnan tutkija tai ammattilainen. Liikkuvaa ja hyvinvointia vahvistavaa elämäntapaa tukevan elinympäristön tutkiminen on eräs keskeinen tutkimusteema tiimissäni, mutta ei ollenkaan ainoa.

Sanoisin, että tiimini erikoisuus on paikkalähtöinen ihmis-ympäristötutkimus ja entistä vaikuttavamman ja laaja-alaisemman vuorovaikutteisen suunnittelun tutkiminen. Tämän sateenvarjon alle mahtuu paljon muita teemoja aktiivisen elämäntavan tutkimuksen lisäksi, kuten sosiaalinen kestävyys, tiiviisti rakennetun yhdyskuntarakenteen hyväksyttävyyden,

ekosysteemi- ja arkipalvelujen saavutettavuus, koettu turvallisuus sekä erilaiset asukasryhmät (myös lapset ja ikääntyvät) erilaisine elämäntapoineen.

Millaisia vaiheita urapolullesi mahtuu? Suoraviivaista suunnitelmallisuutta? Sattuman puuttumista peliin? Hyödyllisiä harharetkiä?

Minusta Suomessa on varsin vaikeaa edetä tutkijan urapolulla suunnitelmallisesti, ainakin minun allani. Sain itse asiassa vasta viime kesänä – noin 30 vuoden tutkijanuran jälkeen – ensimmäisen, varsinaisen pysyvän työpaikan yliopistolla, kun minut ylennettiin täysprofessoriksi.

Olen monta kertaa kuullut, että tutkimusteemojeni valinnat näyttävät loogiselta jatkumolta. Todellisuudessa mukaan on mahtunut valtavasti teemoja, joille en ole saanut rahoitusta. Toisaalta, kun yllättäviä uusia mahdollisuuksia on avautunut, on pitänyt nopeasti keksiä, miten niihin voi tarttua. Kaikki teemat ovat kuitenkin olleet ainakin löyhästi sidoksissa ihmislähtöiseen elinympäristösuunnitteluun, joten sikäli jatkumo on toki olemassa.

Suoraviivainen suunnitelmallisuus tuskin sopimaan tutkimustyöhön siksi, että se ehkä tappaisi luovuuden. Itse olen hyötynyt valtavasti eri taustoista tulevien kollegoiden kanssa tehdystä yhteistyöstä ja villistä ideoinnista siitä, mitä kaikkea voisimme yhdessä yrittää.

Mitä tutkit/teet, mikä sinua työllistää parhaillaan?

Minut pitää kiireisenä toista vuotta pyörivä uusi maisteriohjelmamme, jonka johtajana toimin. Ohjelma yhdistää maankäytön suunnittelun ja liikennetekniikan. Se tarjoaa sopivana pakettina kovia ja vähän pehmeämpiä taitoja ja näkökulmia monitahoiseen elinympäristön kehittämiseen ja suunnitteluun.

Tutkimusrintamalla meillä on käynnissä kolme väitöskirjahanketta liittyen hyvinvointia tukevaan yhdyskuntarakenteeseen. Yksi niistä tarttuu erittäin ajankohtaiseen ja yhteiskunnallisesti merkittävään aiheeseen ikääntyvien hyvinvointia tukevasta elinympäristöstä (**Tiina Laatikaisen** väitöskirja), toinen mallintaa yksilöllistä elinpiiriä dynaamisesti ja kysyy, minkälaiselle elinympäristölle oikeastaan altistumme arjessamme ja missä määrin yhdyskunnan rakenteelliset piirteet ennustavat koettua hyvinvointiamme (**Kamyar Hasanzadeh**).

Kolmas, juuri käynnistynyt väitöskirjahanke (**Anna Kajonsaari**) tutkii sitä, miten erilaisia elämäntapoja asukkailla on ja miten yhdyskuntarakenne tukee tai hankaloittaa arkea.

Neljäs väitöskirjahanke liittyy myös liikkumiseen, mutta ankkuroituu historialliseen tutkimusperinteeseen. **Veera Mollin** väitöskirjassa tutkitaan lasten itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksia eri vuosikymmeninä ja pyritään löytämään syitä sille, että suomalaisten lasten liikkuminen on vapainta maailmassa.

Itse kirjoitan parhaillaan artikkelia, jossa yhdessä **Maarit Kahila-Tanin** kanssa kokoamme kymmenen vuoden kokemuksemme pehmogis-metodologian kehitystyöstä.

Miksi se kiinnostaa?

Kiinnostus hyvinvointia tukevaan yhdyskuntaan liittyy aikamme suurimpiin kansanterveydellisiin haasteisiin eli liikkumattomaan elämäntapaan sekä stressiperäisiin terveysongelmiin. Tämän tyyppisiin haasteisiin vastaamiseen tarvitaan mukaan aloja, kuten yhdyskuntasuunnittelu, jotka eivät perinteisesti ole olleet ympäristöterveystutkimuksen ytimessä. Omat valtavat haasteensa liittyvät tietenkin myös ekologiseen kestävyYTEEN ja ilmastomuutokseen.

Uskon, että yksilöllistä terveyttä ja hyvinvointia tukeva yhdyskunta on usein samalla myös ekologisesti kestävä. Meille itsekkäille ihmisille ekologisesti kestäviin elämäntapoihin siirtyminen voi tapahtua helpommin omasta ja lasten hyvinvoinnista huolehtimisen kautta kuin ekologista herätystä odotellen.

Mitkä kysymykset ovat sinulle ajankohtaisia nyt? Mitä vastauksia alan tutkimukselta odotat?

Eräs terveyttä edistävän elinympäristön tutkimuksen johtavista tutkijoista maailmassa kirjoitti hiljattain,

että parin vuosikymmenen intensiivinen tutkimus on tuottanut jo riittävästi tietopohjaa siitä, miten yhdyskuntarakenne vaikuttaa hyvinvointiin. Seuraavaksi pitäisi keskittyä siihen, kuinka tämä tieto jalkautetaan käytännön suunnitteluun ja elinympäristön monisektoriaaliseen kehittämiseen. Joissakin maissa, kuten Australiassa, yhdyskuntasuunnittelijoiden enemmistö erikoistuu jo terveyttä edistävään yhdyskuntasuunnitteluun. Voi olla, että soteuudistuksen myötä meilläkin on jo pian valtava tarve tämän tyyppisille osaajille.

Omassa tutkimusryhmässämme olemme olleet jatkuvasti erittäin kiinnostuneita vuorovaikutteisesta suunnittelusta ja siitä, miten laadukasta asukastietoa voitaisiin entistä paremmin hyödyntää elinympäristöjen suunnittelussa. Olen innoissani siitä, miten valmiita suomalaiset kaupungit ovat olleet tekemään tiivistä yhteistyötä kanssamme. Jotkut kaupungit, Lahti etunenässä, ovat kehittäneet suunnittelujärjestelmäänsä ehkä maailman parhaaksi, vuorovaikutteisesta suunnittelusta syvätasolla toteuttavaksi, monisektoriaalista yhteistyötä toteuttavaksi järjestelmäksi. Ehkä voisimme jalostaa tästä jopa vientituotteen!

Huippuuhetki urallasi, tärkeimmät saavutuksiasi?

Ehkä tärkein yksittäinen saavutus on se, että tutkimustiimini nuoret tohtorit ovat perustaneet spinoff-yrityksen Mapita Oy:n joka on kaupallistanut tutkimustyössä kehittämämme niin sanotun pehmoGIS-metodologian Maptionnaire-palveluksi (<https://maptionnaire.com/>). Tätä nettipohjaista, vuorovaikutteisen suunnittelun työkalua on jo käytetty lukuisissa maissa, yhteensä noin 500 hankkeessa, esimerkiksi New Yorkin kaupungin liikennesuunnitteluhankkeessa. Yhteinen tutkimustyömme ja metodinen innovaatiomme mahdollistaa uudenlaista tutkimustyötä ja samalla entistä laajapohjaisempaa vuorovaikutteista suunnittelua.

Mitä tekisit toisin, jos saisit mahdollisuuden palata ajassa taaksepäin?

Olisi ollut valtavan tärkeää viettää ulkomailla pidempi ajanjakso jo nuorena. Näin tieteen teossa välttämätön kielitaito olisi ehkä kehittynyt toiselle tasolle jo vuosikymmeniä sitten ja koko kansainvälisen tiedekentän pelisäännöt olisivat tulleet tutuiksi aikaisemmin.

Omalla alallamme herättiin vasta noin 15 vuotta sitten siihen, miten tärkeää on julkaista kansainvälisillä foorumeilla ja tehdä kansainvälistä yhteistyötä. Oli toki hienoa aloittaa tiedeuraa rauhallisemmin kotimaassa, mutta joskus harmittaa se, miten näkyvämmäksi laadukaskin tutkimus jää, jos julkaisee vain Suomeksi. Onneksi nykyään nuoria tutkijoita rohkaistaan kansainvälistymään jo varhain ja rahoittajat tulevat tätä toimintaa.

Kehittämämme vuorovaikutteisen suunnittelun työkalua on jo käytetty lukuisissa maissa, esimerkiksi New Yorkin kaupungin liikennesuunnittelussa.